

Майя ГАРБУЗЮК

МОЛОДІ ТЕРНОПІЛЬСЬКІ ВЕЧОРИ

У Тернопільському академічному обласному драматичному театрі імені Тараса Шевченка згідно з Указом Президента про роботу із творчою молоддю та Всеукраїнським оглядом театральної молоді 21-26 травня ц. р. відбувся звіт молодих акторів театру.

Те, що ми побачили на сцені у ці дні, ще раз переконало – навіть у банальні організаційні форми можна вкласти глибокий і справжній зміст. Організатори огляду – дирекція театру на чолі з художнім керівником Михайлом Форгелем – подбали про те, щоб молоді актори отримали не лише премії, відзнаки й подарунки, а й почули без-

ломії Крушельницької, і це надавало особливого значення показам їхніх робіт. Адже цей огляд став своєрідним підсумком педагогічної діяльності театру, започаткованої 1994 р.. Тоді шевченківці чи не перші серед десятків обласних театрів України вибороли право на професійну навчальну підготовку акторів. Власне, кістяк молоді акторської генерації цього театру складено сьогодні з представників першого випуску (керівник курсу – В'ячеслав Хім'як). Тож вистави, показані на огляді, було цікаво розглядати і як своєрідну творчу “біографію” зростання окремих акторів, і в контексті формування нового творчого покоління театру.

Вистава “Казка про Моніку” Й. Шальтяніса, Л. Яцінавічуса (1999 р., режисер Олег Мосійчук, художник Григорій Лоїк) за славетною чвертьстоліття тому п'єсою стала першою прем'єрою “зеленого” акторського покоління. Тому вистава окрім власне мистецької, мала й педагогічну мету – дати можливість усім початківцям працювати

Микола Бажанов

Олександр Папуша

Ольга Скала

Олег Кирилів

Оксана Шимків

сторонній аналіз та думку професійної критики. Тому на огляді працювало одразу кілька журі: найповажніше, складене з майстрів тернопільської сцени; журі представників тернопільських засобів масової інформації; глядацьке журі, до якого увійшли найактивніші аматори театру. Окрім того, щовечора глядачі віддавали свої голоси за улюблених акторів – на видрукуваних з цієї нагоди “бюлетенях” – з метою обрати “най-най-найулюбленішого”. Працювали й ми – делегація Львівського національного університету імені Івана Франка: автор цих рядків – театрознавець, викладач театральної критики, та студенти II курсу театрознавчого відділення філологічного факультету. Було проведено закриті професійні обговорення всіх вистав, підведено підсумки огляду. Студенти вперше випробували себе в ролі театральних критиків – ранній дебют допоміг їм відчутти складність та жорсткі вимоги майбутньої професії.

Вісім з дев'яти молодих акторів – вихованці акторського відділення Тернопільського музучилища ім. Со-

разом, “студією”, заявити себе на сцені “колективно” – до того ж у складному жанрі, в спектаклі із жорстким режисерським рішенням. Відкритий публіцистичний стиль поєднано у виставі із театром психологічним: камерні сцени любовного трикутника (Моніка – Оксана Шимків, Роландас – Микола Бажанов, Юлюс – Юрій Черненко) чергуються із високої емоційної напруги сценами Хору, що коментує, переживає, оцінює події. Актори демонструють на сцені спільне мислення пластикою, “голосом”, “почуттями”: то в унісон, то за складною “багатоголосною” колективною партитурою. Із розмаїття облич та голосів “виплавляється” єдиний імпульс, єдиний дієвий герой, який стає “сумлінням”, “серцем”, “душею” вистави. І хоча майстерності психологічного рисунку в камерних сценах виконавцям головних ролей ще, звичайно, бракує, однак цільності спектакль досягає “тотальною щирістю й чистотою”, з якою розповідають вони залі драматичну історію кохання.

У наступній постановці – “Коханому нелюбі” Я. Стелмаха (1999 р., режисер В'ячеслав Жила) – особливих

надій на молодіжний, другий, склад не покладали. Але саме у його виконанні (Олександр Папуша – Граф, Андрій Малінович – Степан, Оксана Іванів – Ярися, Юрій Черненко – Шумицький, Віталій Луговий – Куш, Олег Кирилів та Микола Бажанов – слуги) виник дивовижно органічний ансамбль, народжений атмосферою імпровізаційності, молодою енергією, що бурхливо виповнює увесь театральний простір. Уже від початку виникає відчуття, що перед тобою – українська commedia del arte, з її опорою на динаміку дії, нескінченною низкою акторських трюків, з соковитим народним гумором “на межі”, із всюдисущим слугою Степаном-Маліновичем, таким собі тернопільським Труфальдіно, легким, іскрометним, дотепним паливодою, улюбленцем глядача й критики (премія за кращу акторську роль на регіональному фестивалі “Прем’єри сезону”); із такою ж енергетично потужною та яскраво характерною служницею Ярисею у виконанні О. Іванів; із шляхетним молодим графом-О. Папушею, котрий за

феєрія” – із таємничими весняними туманами, загадковими вогниками потерчат, рухомим, наче живим, гіллям дерев, вогненними блискавками, абсолютним мороком, що небезпечно розмикає сценічний простір у безмежжя...

Тлумачення конфлікту у цій виставі відходить від традиційного протиставлення світу природи світові людей. Ці два світи існують паралельно, виявляючи навіть схожість: у кожному з них – свої злі й добрі сили, кохання й пристрасті, довіра й ревності... Пластична, поривчаста, демонічна Русалка (студентка Вікторія Шараськіна), блискавичний “вогняний” Перелесник (Андрій Малінович), динамічний, можливо, надто “хореографічний” “Той, що греблі рве” (Сергій Андрушко), загрозливо-потойбічний “Той, що в скалі сидить” (Олег Кирилів) – образи бурхливої, неприборканої, жорстокої природи, некерованих стихій. Родовід Мавки (студентка Уляна Вільчинська) з її безмежною відданістю кохання, з максималізмом почуттів – звідси, з цього архаїчно-простого, водночас

Юрій Черненко

Віталій Луговий

Оксана Іванів

Андрій Малінович

найгостріших комедійних положень зберігає внутрішній (та й зовнішній) аристократизм, демонструючи не показну, а природну вишуканість та шарм навіть у доволі ризикованих ситуаціях. У прочитанні тернопільчан “Коханий нелюб” із бароково обтяженої текстом п’єси перетворився на легку історію про молоде й палке кохання, молоді, а тому запальні й дошкульні, витівки, в яких так багато юної безтурботності й гри із життям. Ці “молодечі розваги” дивовижно поєднали молодість із справді професійною вправністю – бездоганно-блискавичний темпоритм, виразна сценічна мова, віртуозно відточені мізансцени. Трьохрічний успіх вистави випробовує акторів лише на почуття міри й смаку, межі імпровізаційної свободи – їх так важко утримати під шаленими зливами аплодисментів!

“Лісова пісня” Лесі Українки (2001 р., режисер О. Мосійчук, художник Казимир Сікорський) поєднала на сцені майстрів (Марія Гонга-Мати, Анатолій Бобровський-Дядько Лев) і молодь у непересічній за інтерпретаційними відкриттями роботі. Зоровий ряд вистави надзвичайно наближується до авторського жанру “драма-

красивого й жорстокого світу (ця роль, безумовно, “на виріст” початкуючій актрисі, але ризиковане поєднання педагогіки й театрального виробництва – одна з дивовижних властивостей тернополян).

Світ людей існує на сцені за своїми життєвими критеріями. В трикутнику Мавка – Лукаш (О. Папуша) — Мати кожен правий по-своєму. Мавка – віддаючись до самозречення кохання й вимагаючи того ж від коханого, Лукаш – свідомий реальних законів людського світу, обов’язку перед матір’ю, Мати – у клопотах про щастя сина. Логіка Матері, Сина, Невістки – логіка Дому, який вони зобов’язані збудувати, бо ж – люди! – незаперечно. І красуня Килина – О. Іванів, ставна, сповнена земної жіночої вроди ой як личить високому, ставному красеню Лукашеві! Ось де напинається до дзвону тятива конфлікту! Немає винних, немає правих... Бо одвіку приречена людина дбати про хліб насущний, про поле, про добрий ужинок, про сім’ю, про завтрашній день. Хіба це не надзвичайно точний “портрет” нашого сьогодення – з його марафоном на виживання, із “угрузанням” у побут? “Лісова

пісня” тернопільчан усупереч традиції не звинувачує, якщо й не виправдовує, то жаліє, розуміє, співчуває людині. Але жорстка правда буття у тому, що компромісу не може бути – чужі, неспівмірні, несполучані ці два світи: природи й людини. Природне – колобіжне, вічне, повторюване. Людське – лінійне, кінцеве, тлінне. Мавка із невгасимою іскрою у душі відходить у небуття, щоб відродитись із весною. Лукаш переживає у фіналі драму зруйнованої, знівченої, розкряної зрадами, компромісами, знищеної особистості. До щему болісна, самотня постать Лукаша-Папуші у промені світла, під вічним, холодним, завожуючим дощем срібних позліток – миттєвості надій, ілюзій, облудних слів, зрад, минушого життя...

“Арт” титулованого сучасного французького драматурга Ясмінї Рези (2001 р., режисер – Вадим Сікорський) став для молодих акторів випробуванням модерною інтелектуальною драматургією і складними вимогами камерної сцени. В лаконічному, умовному ігровому просторі (художник Григорій Лоїк) упродовж двох годин з’ясовують стосунки давні друзі. Вони несхожі й схожі водночас: зовні благополучний і самовпевнений Серж Андрія Маліновича, безталанний і щирий Іван Юрія Черненка, безкомпромісний і жорсткий Марк Миколи Бажанова. Саме Марк від самого початку задає дії надзвичайно високу емоційну напругу. Її підтримують партнери, перетворюючи в певні моменти на справжню чоловічу істерію. Йдеться, радше, про своєрідний двогодинний “етюд” на тему чоловічої самотності: у передчутті близького розриву друзі перетворюються на безжальних ворогів. Один із них купує надзвичайно дорогу картину – це вихідна подія твору, сама ж картина стає предметом конфлікту, що провокує героїв до болісного самовикривання. Жорстка дискусія щодо істинного й сумнівного мистецтва поволі переходить у жорстокі дуелі особистого характеру. Перед нами поступово розкривається життя кожного з трьох – з невдачами, страхами, самотністю. Актори працюють в єдиному ансамблі, блискуче відчуваючи свого партнера за умов напруженого темпоритму. Їхній спосіб існування на сцені у чомусь найсуттєвішому відтворює сучасний спосіб спілкування молодих, адресований і зрозумілий насамперед їм. Але пристрасно й щиро “навантажуючи” зал почуттями своїх персонажів, чесно й самовіддано працюючи на площадці, актори розкривають лише певну – емоційну – площину драматургічного матеріалу. А він потребує – насамперед від режисера – глибшого осягнення філософських проблем твору, точнішої та складнішої партитури стосунків героїв.

Для “Ромео і Джульєтти” (2002 р., режисер В’ячеслав Жила) художник Григорій Лоїк створив на сцені ренесансну площу: відкритий у глядну залу простір, з трьох боків обгороджений високими трьохярусними конструкціями. Вистава наближена до естетики шекспірівського театру з його відкритими емоціями, активною дією, умовністю середовища, яскравими (а в нашому випадку – й екстравагантними) костюмами (художник з костюмів Дарія Зав’ялова). Режисер В’ячеслав Жила надзвичайно міцно змонтував каркас спектаклю – в ньому немає прохідних сцен,

другорядних, несуттєвих для розвитку конфлікту образів. Здається, зі сцени у залу виразно трансльовано майже увесь авторський текст – така вага слова, його повнота викликають бажання назвати саме текст головною дійовою особою вистави. Це справді дивина у сучасному, вільному у поводженні із класикою театральному світі, але – й причина певної одноманітності, важкуватої рівності дії. Проте міцні й пружні, невидимі “м’язи” спектаклю раз по раз виграють “біцепсами” чітко розроблених масових сцен, динамікою блискавичних боїв, емоційними сплесками, простотою та ясністю стосунків героїв. Поренесансному сповнений життєвих, земних сил Ромео А. Маліновича особливо переконливо страждає і мислить... тілом: стрімкі акробатичні злети на верхній ярус, зависання, “гальмування” руками на перекладах конструкцій, поривчаста, виразна пластика, легкість – усе це викликає однозначне захоплення молодого глядача, схильного за телевізійною традицією бачити в акторі супермена. Поруч таке ж молоде – але “зріле” – обличчя отця Лоренцо (О. Папуша). Непримиренний і безкомпромісний Тібальд-М. Бажанов... Благородний Паріс (роль на подолання себе) Ю. Черненка... О. Скала до номінального образу Джульєтти, на жаль, не додала нічого – зовнішня тендітність актриси, як і геніальність автора, на жаль, аж ніяк не гарантують успіху в цій ролі молодим виконавицям...

За підсумками огляду кращими акторами серед молодих були названі Андрій Малінович та Олександр Папуша, кращою актрисою – Оксана Іванів. Приз глядацьких симпатій вручили Андрію Маліновичу, окрему відзнаку глядацького журі – Юрієві Черненкові. Кожному учаснику огляду представники ЗМІ подарували піврічну передплату на тернопільські газети. Художнє керівництво та дирекція театру преміювали А. Маліновича та О. Папушу творчими відрядженнями до столиці.

Огляд задекларував сформоване, виховане на власних, шевченківських традиціях, молоде акторське покоління тернопільського театру. Це явище із виразними ознаками “школи”, що виявляє себе у спільному для всіх молодих професійному володінні словом і тілом, ансамблевості й театральності, умінні тримати темпоритм дії, легко й щиро спілкуватися із залом. Це результат досвіду роботи з різними режисерами у різній, і що важливо – світовій класичній – драматургії, максимального завантаження молоді у діючому репертуарі, репертуарної політики театру із урахуванням потреб молодих – акторів і глядачів. Зала переповнена молоддю, а це головний критерій талановитості молодого акторського покоління. Йдуть “на Маліновича”, “на Папушу”, “на Бажанова” і “Черненка”, тобто – “на своїх”, на сучасників. Цей зв’язок настільки усталений, що сьогодні театр може впливати на смаки молоді авдиторії, пропонуючи постановки, наприклад, за Чеховим, Винниченком, Ібсенем – саме така драматургія, на наш погляд, необхідна для подальшого професійного зростання театральної молоді на академічній тернопільській сцені.